

Tårup Lund udgravningsrapport (excavation report)

KTM840 Tåruplund, Frørup sogn,
Vindinge herred, tidl. Svendborg
amt. Sted

nr. 09.06.06. Sb.nr. 63.

Institut for Kultur og Samfund

Mette Løvschal
Michael Vinter

Rapport

ISBN: 978-87-7507-437-2
DOI: 10.7146/aui.290.204

KTM840 Tåruplund, Frørup sogn, Vindinge herred, tidl. Svendborg amt. Sted nr. 09.06.06. Sb.nr. 63.

Kampagne: 03-10-2016

Som en del af et forskningsprojekt om marksystemerne fra 1. årtusinde f.v.t., som i litteraturen oftest benævnes oldtidsagre, gennemførtes d. 4. oktober 2016 en mindre undersøgelse af forekomsten i Tårup Lund på Østfyn. Formålet var primært at tilvejebringe materiale til ^{14}C - og OSL-datering til afklaring af, over hvor lang tid opbygningen af terrassekanter og skelvolde var foregået.

Lidar-kort fra 2016 af marksystemet i Tårup Lund, Østfyn med angivelse af de tre undersøgte terrassekanter (T1-3).

Abstract

Resultaterne af C-14 dateringerne bekræfter tidligere undersøgelsers påvisning af primære dyrkningsaktiviteter til mellem 4. og 2. årh. f.Kr. Det indsamlede oldtidsmateriale i form af keramik og flint har en noget bredere dateringsramme. Det var ikke muligt at udtage materiale til OSL-datering.

Undersøgelsens forhistorie

Tidligere undersøgelser og analyse af oldtidsbebyggelsen i området er udtømmende behandlet i bogen Oldtidsagre i Danmark. Fyn og Langeland (Nielsen & Clemmensen 2015). Marksystemet dækker alle 35 ha i den nordøstlige del af Tårup Lund. I de resterende 15 ha findes ingen spor af dyrkning. I skovens østlige del findes tre megalitgrave, og to rundhøje som formentlig er fra bronzealder. I den nordlige udkant findes tre andre rundhøje, som er en del af en større højgruppe på over 20 høje, der ligger i dyrket mark nordvest for skoven. I 2011 og 2012 er der foretaget naturvidenskabelige og arkæologiske undersøgelser i marksystemet. Sidstnævnte påviste bopladsaktiviteter fra yngre bronzealder og ældre førromersk jernalder (per.II). Vegetationshistoriske og geobotaniske undersøgelser placerer rydningen og opdyrkningen af området til perioden 500 f.Kr.-300 e.Kr.

Administrative data

Undersøgelsen blev finansieret af projektmidler indhentet af Ph.d. Mette Løvschal, Aarhus Universitet. Undersøgelsen skete i samarbejde med mag.art Michael Vinter fra Moesgaard Museum, Ansvarshavende lokalmuseum er Østfyns Museer ved museumsinspektør Malene Refshauge Beck, som står for kontakten til lodsejeren.

Fund og naturvidenskabelige prøver og dokumentation er videregivet til Østfyns Museer og opbevares under sagsnummeret ØFM 840.

Topografi, terræn og undergrund

Den nordøstlige del af Tårup Lund fremstår som en halvø, der afgrænses mod Ø og NØ af en sydgående afvandingsgrøft, som løber ud i Kongshøj Ådal, der danner den sydlige grænse. Mod SV udgøres grænsen af en smeltevandskanal, der gennemskærer Tårup Lund, og deler skoven i to. I NV er der ingen markante højdeforskelle mellem området med oldtidsagre i skoven og de tilstødende dyrkede marker. Plateauet, hvor skoven ligger på, gennemskæres af en række uddybende afvandingsgrøfter, som også er synlige på de høje målebordsblade fra ca. 1880. På alle historiske kort fremstår Tårup Lund som skovdækket.

Undergrunden består primært af sandblandet moræneler.

Målesystem

Grøfternes placering i området er afsat efter reliefkortet, da indmåling med GPS ikke var mulig p.g.a. løvdækkenet. Der findes heller ikke nogle skitser eller tegninger fordi iagttagelsesforholdene var så ringe.

Øvrige data

Undersøgelsen blev gennemført den 4. oktober 2016. Ved undersøgelsen deltog Mette Løvschal og Michael Vinter. Ved den indledende besigtigelse samme dag var Malene Beck også til stede.

Maskinfører var Michael Vinter.

Vejret var tørt og solrigt. Iagttagelsesforholdene var på trods af dette ikke særlige gode, da muldlag og undergrund var stærkt udtørret grundet længere tids tørke, og dermed stort set umulig at komme igennem for såvel spade som gravemaskine.

Udgravningsmetode

Ved undersøgelse blev der anlagt tre snit (T1, T2 og T3) i tre forskellige terrassekanter. Snittene var én meter brede og blev foretaget med en minigraver. Grundet udtørring var det vanskeligt at iagttage forskelle i lagene under skovmulden, og en registrering i form af profiltegninger blev opgivet. Der blev taget enkelte dokumentationsfoto med en mobiltelefon.

Da jorden var ekstremt tør og hård var det ikke muligt at banke prøverør til OSL-prøver i jorden, så dette blev også opgivet.

Kun i T1 blev der fundet oldsager og kulturlag, hvorfra der kunne udtages floteringsprøver.

Hverken i T2 eller T3 kunne der udskilles sikre lag til udtagning af floteringsprøver. Der blev heller ikke fundet oldsagsmaterialer i disse.

Figur 1. T1 set fra nord.

Undersøgelsens resultater

Undersøgelsens resultater begrænser sig til enkelte ¹⁴C-dateringer, der knytter sig til terrassekantens (T1) dannelse samt et oldsagsmateriale med en bred dateringsrammer. Dateringerne supplerer de initiære undersøgelser på stedet og er efterfølgende blevet publiceret i Enevold et al. 2018:

Lab ID	Name	Context	Material	¹⁴ C Age	Calibrated age (95% conf. int.)
AAR-18983	X10	Trench	Grain (<i>Triticum</i> sp.)	2261±30	396 – 208 BC
AAR-18984	X13	Trench	Grain (<i>Hordeum</i> sp.)	2139±27	352 – 57 BC
AAR-21375	Fire pit L, X5	Fire pit	Charcoal (<i>Alnus</i>)	573±25	1306 – 1419 AD
AAR-21376	Pit B, X6	Pit	Charcoal (<i>Corylus</i>)	2179±25	359 – 171 BC
AAR-21377	Pit D, X8	Pit	Charcoal (<i>Betula</i>)	2743±25	969 – 825 BC
AAR-18345	Trench K, layer S	Trench	Plant charred (<i>Polygonum aviculare</i>)	2237±35	391 – 203 BC
AAR-26397	X6 (2016)	Earthen bank	Charcoal (<i>Quercus</i>)	2222±32	378 – 203 BC
AAR-26762	X2 (2016)	Earthen bank	Charcoal, no bark (<i>Alnus/Corylus</i>)	2188±29	361 – 176 BC
AAR-26761	X1 (2016)	Earthen bank	Charcoal, no bark (<i>Prunus</i>)	2559±31	805 – 552 BC

Stolpehullet A1 (fig. 2) og kulturlaget A2 dateres begge til 4.-3. årh. f.v.t. og markerer muligvis den initiære udlægning af marksystemet. Kulturlaget under stenen er noget ældre (8.-6. årh. f.v.t.) og antyder en tidligere eller forudgående brugsfase.

Figur 2. Stolpehullet A1 i terrassekanten. Set fra vest.

Der blev opsamlet en koncentration af keramikskår og flint af neolitisk karakter forbindelse med den store sten, der befandt sig midt i terrassekanten; koncentrationen begrænses ikke til den 1 meter brede grøft, men forventes at sprede sig ud til siderne.

Dateringerne bekræfter de tidligere undersøgelser resultater med hensyn til formodet anlæggelse og opdyrkning af området.

Fremtidigt arbejde på stedet

Da det ikke lykkedes at få udtaget OSL-prøver til belysning af spørgsmålet om, hvor lang tid opbygningen af terrassekanten har taget, må dette være et primært fokus ved fremtidige undersøgelser.

d. 10-10-2017

Arkæolog, mag.art. Michael Vinter, Moesgaard Museum

Lektor, ph.d. Mette Løvschal, Aarhus Universitet

Referencer

Enevold, R., Rasmussen, P., Løvschal, M., Olesen, J. & Odgaard, B.V. 2018. Circumstantial evidence of non-pollen palynomorph palaeoecology: a 5,500 year NPP record from forest hollow sediments compared to pollen and macrofossil inferred palaeoenvironments. *Vegetation History and Archaeobotany*. DOI: 10.1007/s00334-018-0687-6

Nielsen, V. & Clemmensen, N.C. 2015. *Oldtidsagre i Danmark: Fyn og Langeland*. Jysk Arkæologisk Selskab Skrifter 86. Højbjerg: Jysk Arkæologisk Selskab.

Anlægsliste

Anlæg	Hovedgruppe	Undergruppe	Datering	Indgår i	Består af
A1	Stolpehul	Stolpehul	Udateret	T1	
A2	Kulturlag	Kulturlag	Udateret	T1	
T1	Afgrænsning	Dige	Yngre Bronzealder-Mell. Førromersk Jernalder (per. 2)		A1, A2
T2	Afgrænsning	Dige	Udateret		
T3	Afgrænsning	Dige	Udateret		

Anlægsbeskrivelse

A1

Stolpehul, Stolpehul, Udateret-Udateret

Veldefineret stolpehul synlig i vestlig profil nord for stor sten i grøft T1. Ikke dokumenteret nærmere. Floteringsprøve udtaget og datering foretaget.

95.4% probability
361BC (95.4%) 176BC

Tegninger:

Foto: 840/1

Består af:

Indgår i: T1

Fund: X2: til flotering , Udateret-Udateret

Lag:

A2

Kulturlag, Kulturlag, Udateret-Udateret

Kulturlag med keramik og flint syd for sten i snittet i T1. Kulturlaget lå under skovmulden mellem 18 og 40 cm nede. Oldsagerne dateres til bronzealder/tidlig førromersk jernalder. Floteringsprøven taget i kulturlaget under stenen dateres til:

95,4% probability
805BC (63.2%) 746BC
686BC (8.1%) 666BC
644BC (24.1%) 552BC

Floteringsprøven udtaget i den nederste del af kulturlaget syd for stenen dateres til:
378BC (95.4%) 203BC

Tegninger:

Foto: 840/9

Består af:

Indgår i: T1

Fund: X1: til flotering , Udateret-Udateret; X3: til flotering , Udateret-Udateret; X4: Sideskår, Senneolitikum-Jernalder; X4/A: Randskår, Ældre Førromersk Jernalder (per.1)-Mell. Førromersk Jernalder (per.2); X4/B: Bundskår, Ældre Førromersk Jernalder (per.1)-Yngre Førromersk Jernalder (per.3A); X5: Afslag, Bronzealder-Jernalder; X6: til flotering , Udateret-Udateret

Lag:

T1

Afgrænsning, Dige, Yngre Bronzealder-Mell. Førromersk Jernalder (per.2)

Terrassekant T1 løber sydvest-nordøst på en sydvendt skråning. I det ca.10 meter lange snit kunne der udskilles to anlæg A1 og A2.

Tegninger:

Foto:

Består af: A1, A2

Indgår i:

Fund:

Lag:

T2

Afgrænsning, Dige, Udateret-Udateret

Der skulle ikke konstateres nogle egentlige lag på af udtørring i denne terrassekant, så videre dokumentation blev opgivet.

Tegninger:

Foto:

Består af:

Indgår i:

Fund:

Lag:

T3

Afgrænsning, Dige, Udateret-Udateret

Der skulle ikke konstateres nogle egentlige lag på af udtørring i denne terrassekant, så videre dokumentation blev opgivet.

Tegninger:

Foto:

Består af:

Indgår i:

Fund:

Lag:

FundListe

Fund	Materiale	Genstand	Datering	Anlæg
X1	Jord	til flotering	Udateret	A2
X2	Jord	til flotering	Udateret	A1
X3	Jord	til flotering	Udateret	A2
X4	Keramik / oldtid	Sideskår	Senneolitikum-Jernalder	A2
X4/A	Keramik / oldtid	Randskår	Ældre Førromersk Jernalder (per. 1)- Mell. Førromersk Jernalder (per. 2)	A2
X4/B	Keramik / oldtid	Bundskår	Ældre Førromersk Jernalder (per. 1)- Yngre Førromersk Jernalder (per. 3a)	A2
X5	Flint	Afslag	Neolitisk	A2
X6	Jord	til flotering	Udateret	A2

Fundbeskrivelse

X1

Jord , til flotering , Udateret-Udateret

Udtaget under sten i kulturlag i østprofil. Prøven er floteret. Floteringsrest gennemgået og kasseret. Trækul indsendt til datering. Ikke mere materiale.

95.4% probability
805BC (63.2%) 746BC
686BC (8.1%) 666BC
644BC (24.1%) 552BC

Tegninger:

Foto:

Anlæg: A2

Fund:

Lag

X2

Jord , til flotering , Udateret-Udateret

Udtaget af stolpehul synlig i vestprofil. Prøven er floteret. Floteringsrest gennemgået og kasseret. Trækul indsendt til datering. Ikke mere materiale.

95.4% probability
361BC (95.4%) 176BC

Tegninger:

Foto:

Anlæg: A1

Fund:

Lag

X3

Jord , til flotering , Udateret-Udateret

Udtaget i skårførende lag, syd for stenen. Prøven er floteret. Floteringsrest gennemgået og kasseret.

Tegninger:

Foto:

Anlæg: A2

Fund:

Lag

X4

Keramik / oldtid, Sideskår, Senneolitikum-Jernalder

Fundet i kulturlag (18-31 cm's dybde) i østprofil. Skårene stammer fra 3-4 forskellige kar, og er meget uensartede. Et er meget groft magret, to er fintmagret, velbrændt og med glat yder- og inderside. De to sidste synes ud fra farven på indersiden at stamme fra samme kar. Magringen er lidt grov, og indersiden glat. Ydersiden er glat på det ene og ru på det andet. Sidstnævnte kan stamme fra beklaskning.

Tegninger:

Foto:

Anlæg: A2

Fund:

Lag

X4/A

Keramik / oldtid, Randskår, Ældre Førromersk Jernalder (per.1)-Møll. Førromersk Jernalder (per.2)

Fundet i kulturlag (18-31 cm's dybde) i østprofil. Lille stykke uførtykket randskår med glat inder- og yderside og fin magring.

Tegninger:

Foto:

Anlæg: A2

Fund:

Lag

X4/B

Keramik / oldtid, Bundskår, Ældre Førromersk Jernalder (per.1)-Yngre Førromersk Jernalder (per.3A)

Fundet i kulturlag (18-31 cm's dybde) i østprofil. Bundskår, velbrændt, fintmagret og gråsort. Stykket har en udtrukket fod og en estimeret bunddiameter på 8-10 cm. Umiddelbart ligner det bunden fra et fodbæger fra

ældre romertid, men diameteren synes at være noget i overkanten. Enkelte finere kar fra førromersk jernalder har en lignende fod, men de er fåtallige.

Tegninger:

Foto:

Anlæg: A2

Fund:

Lag

X5

Flint, Afslag, Bronzealder-Jernalder

Fire grove afslag og to skåner. Et stykke kan tolkes som et bor. Teknikken antyder en datering til br.-jernalder.

Fundet i kulturlag i 18-31 cm dybde.

Tegninger:

Foto:

Anlæg: A2

Fund:

Lag

X6

Jord , til flotering , Udateret-Udateret

Udtaget i nederste del af skårførende lag i østprofil i 31-37 cm's dybde. Prøven er floteret. Floteringsrest gennemgået og kasseret. Trækul indsendt til datering.

95.4% probability

378BC (95.4%) 203BC

Tegninger:

Foto:

Anlæg: A2

Fund:

Lag

Fotoliste

Alle fotos er taget som digitalt foto. Alle fotos er taget den 4. oktober 2016 af Michael Vinter.

Foto	Motiv	Anlæg	Fund
840/1	Sten i skovbunden i undersøgelsesområdet ved grøft T1	A1	
840/2	Anden sten i skovbunden i undersøgelsesområdet ved grøft T1		
840/3	Grøft T1 set fra nord		
840/4	Grøft T1 set fra nord		
840/5	Grøft T1 set fra nord		
840/6	Grøft T1 set fra nord		
840/7	Sten i grøft T1 set ovenfra		
840/8	Stolpehul A1 i grøft T1's vestlige side. Set fra øst.		
840/9	Fladen syd for sten i grøft T1. Kulturlag A2 ses tv. set fra syd	A2	
840/10	Sydende af østprofil i grøft T3		
840/11	Sydlig ende af profil i grøft T1, set fra vest		